

listih, marveč prišli bomo do jednotnega, složnega, ljudstvu koristnega gospodarskega delovanja.

E. L.

Knjige „Slovenske Matice“ za l. 1898.

Cerkniško jezero. Spisal Jožef Žirovnik, nadučitelj v Zgornjih Gorjah. (Zabavna knjižnica „Matice Slov.“ XI. zv., za l. 1898.) Tisek J. Blasnikove tiskarne. Str. 107 in zemljevid Cerkniškega jezera (risal Albert Sitsch, učitelj v Št. Vidu nad Ljubljano.) — Najtemeljitejša spise so nam o Cerkniškem jezeru doslej podali v nemškem jeziku: Valvasor, pl. Steinberg (l. 1758.), jezuit Tomaž Gruber (l. 1781.) in dr. A. Schmidt (l. 1854.). Sedaj imamo, hvala Bogu, tudi v slovenskem jeziku lepo delo o tem čudapolnem jezeru. Ker je v letih 1886. in nsl. gozdni adjunkt V. Putick loško, cerkniško in planinsko kotlino preiskal po naročilu poljedelskega ministra, vemo sedaj o teh prirodnih skrivnostih mnogo več, nego so mogli vedeti prej imenovani pisatelji. Spis razlaga čudne pojave presihanja po prirodnih zakonih — in s tem se odlikuje pred vsemi drugimi opisi o tem predmetu. Pisatelj je marljivo porabil vsa dotična preiskovanja, pa tudi sam bistroumno opazoval okolico, ko je ondi učiteljeval več let. Pozabil ni tudi kulturne važnosti jezera. Marsikaj čitamo tudi zgodovinsko-zanimivega o teh krajih. Škoda, da se pisatelj ni odločil tudi za narodopisno stran te okolice, potem bi dobili res celoten vtisek. Sicer je pa marsikaj tudi v tem oziru omenil, n. pr. žalostne čase čarovniškega preganjanja. Gledé jezika bi pripomnili le malenkosti: Želeli bi si pri lastnih imenih naglasa, ker je jako značilen, n. pr. reče se: Dolénja vas, toda Dólenje, Górenje jezero; prebivavci teh dveh vasi so Jezérce, najvažnejša struga je Střžen (izg. Stáržen); ko voda usahne, hité ljudje na „bláta“, ne „blate“ (str. 53). Vas Sélice (str. 24) se imenuje, kolikor vem, v ljudski govorici „Zévše“, kakor ima tudi šematizem ljubljanske škofije (a. l.), prvotno torej najbrže „sélišče“, kakor Sélišček v Menišiji. „Ulrik“ (str. 23) ima neslovensko lice, a je skoro gotovo = Orljek. Beček (str. 30) treba naglasiti: Beččēk, in pisati morda: Buččēk, ker ima ime od bučanja, kakor „Bóbnarica“ od bobnenja. — Jako zanimiva je tudi pripovedka o Cerkniškem jezeru, ki jo je pisatelj pridelal ob koncu spisa: snov za pravi pravcati roman, če hočete, iz časov stavb na koléh! Slike Cerknica, Vélika Kêrlovica, mali škocijanski most, veliki škocijanski most (zunaj), isti most (znotraj) so jako lične, zlasti pa zadnja (str. 43). — Knjižica s preglednim zemljevidom bo izvrsten kažipot po tej prezanimivi okolici vsem, ki se zanimajo za prirodno lepoto, katere je tukaj, kakor še posebno poudarjamo, v obilni meri.

D.

Hrvaška književnost.

Knjige „Matice Hrvatske“ za leto 1898.

Poviest najnovijega vremena. Od godine 1815. do godine 1878. Po najboljih piscih napisao Ivan Rabar. Sa kazalom imenâ i stvarî. Zagreb. Naklada „Matice Hrvatske“ 1898. Str. 527. Cena 2 gld. 50 kr. (Svjetske poviesti knjiga XII.) — „Matica Hrvatska“ izdaje med drugimi publikacijami tudi občno zgodovino za naobražene stanovce. Dosedaj je izšlo že 12 knjig ter so opisani že vsi veki razven novega in sicer doba od odkritja Amerike pa do francoske revolucije. Prva knjiga o novem veku izide med izdanji Matičnih knjig za leto 1899. Vsa ta zbirka 12 knjig pa ni niti izvirna niti jednotna, ampak prevod raznih tujih pisateljev. Le srednji vek je obdelal prof. Valla precej samostalno, kar je bilo potrebno že radi same slovanske zgodovine. Moramo priznati, da je prof. Valla svojo nalogo dobro dovršil. On je razmišljal, ko je pisal to delo, ter se ni držal robski tujih zgodovinskih avtorjev. Zato je „Matica Hrvatska“ vrlo dobro pogodila, da je izročila spisovanje novega veka temu vestnemu zgodovinarju, ki bode znal izreči gledé verskega in narodnostnega gibanja v novem veku nepristransko sodbo.

Manj srečna je bila „Matica Hrvatska“ pri izboru pisatelja najnovejšega veka. Res je, da je morda najteže napisati zgodovino sedanjega veka, zakaj mnogi dogodki še niso dostatno razjasnjeni in končna sodba o njih še ni izrečena; zato se je pisatelj prof. Rabar tudi izjavil, da se v tej knjigi o dogodkih le pripoveduje, a ne tudi razsoja o njih. To je dobro, samo ko bi se tudi res pripovedovalo nepristransko in pa jednako in pravično o vseh narodih. Toda prof. Rabar bržkone ni pomislil, ko je začel knjigo prevajati po raznih najboljih (!) pisateljih, da so le-ti tujci, in da ni vse dobro in tudi ne dostatno, kar pišejo v svojih knjigah o Slovanih. Namera „Matice Hrvatske“ je pač bila: podati svojim členom takšno zgodovino najnovejšega veka, ki bi bila vsaj deloma zadostovala zahtevam hrvaškim in sploh slovanskim. In ravno tega ni najti v tej knjigi. Prebravši to delo, smo je kar z nejevoljo položili na stran, ker v njem so ponižani Hrvati in tudi drugi Slovani. Sedaj, ko je slovanska zgodovina že tako lepo in obširno opisana in ko se more s takimi raznimi deli okoristiti vsak slovanski zgodovinar, je izšla iz tako domoljubnega društva, kakor je „Matica Hrvatska“, knjiga, ki ne pove svojim bravcem Hrvatom in drugim Slovanom o slovanski zgodovini nič več, kakor kar se najde pri kakšnem nemškem pisatelju, ki nič ali pa prav malo mara za nas Slované. To je, česar pisatelju te zgodovine ne moremo oprostiti. Kritika o tej knjigi je bila v hrvaških časopisih radi same hrvaške zgodovine prav ostra, a ni niti mogla drugačna biti, ker se pisatelj ni potrudil, da bi bil današnje ustavo kraljevine Hrvaške točno in pravilno navedel, ampak jo je na mnogih mestih